

Makaleler (Tema)

KÜLTÜRLER ARASINDA GÖÇMEN HALLER: “ERASMUS MACERAM” DİJİTAL HİKÂYELERİ

Gökçe Zeybek Kabakcı*

Burcu Şimşek**

Özet

Erasmus Öğrenim Hareketlilik Programı, Avrupa Birliği ülkeleri ve program ülkelerinden gençlerin farklı ülkelerde farklı kurumlarda ders alabilmelerini ve bu kredilerini transfer edebilmelerini sağlayan bir hibe programıdır. Her ne kadar programın temel hedefi kredi transferi gibi görünse de asıl amaç kültürlerarası karşılaşmaları arttırmak ve kolektif bir Avrupalı kimliği yaratılmasına katkı sağlamaktır. Programın kolektif bir Avrupalı kimliği hedefini ne kadar karşılayabildiği tartışmalı olsa da kültürlerarası karşılaşmaları arttırdığı açıktır. Erasmus hareketliliğine dair anlatıların toplanması için dijital hikâye anlatımı atölyeleri, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından 2011 yılından beri düzenlenmektedir. Bu yazı, “Erasmus Maceram” adı altında yürütülen üç dijital hikâye anlatımı atölyesinden çıkmış olan dijital hikâyelerden seçilen anlatılar aracılığıyla Erasmus değişim programı deneyimlerini incelemektedir. Göç çalışmaları içinde yeni yeni yer verilmeye başlanan öğrenim hareketliliklerine dair anlatılar, kültürlerarası karşılaşma olgusu temelinde ele alınmaktadır.

* Arş. Gör., Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Ankara Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi Ekip Üyesi. gokcezkabakci@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi Koordinatörü. bsimsek03@gmail.com

Makalenin Geliş Tarihi: 29/03/2015 Makalenin Kabul Tarihi: 03/06/2015

Anahtar Terimler

Dijital hikâye anlatımı, yükseköğretim, Erasmus değişim programı, uluslararası öğrenci göçü/hareketliliği, kültürlerarası iletişim.

MIGRANT STANCES AMONG CULTURES: “MY ERASMUS ADVENTURE” DIGITAL STORIES

Abstract

Erasmus Mobility Program provides the funds for university students to visit higher education institutions around European Union and program countries, taking credits to transfer to their home institutions. Although the main objective of the program seems to provide the opportunities for credit transfers between institutions, the primary aim is to contribute to the construction of a collective European identity while enhancing intercultural encounters. Fulfilling the objective of constructing a collective European identity is open to questioning while it is obvious that the program is successful to provide opportunities for intercultural encounters. In this article, we examine the narratives of students who used Erasmus mobility program for studying abroad and then reflected their experiences in one of the three digital storytelling workshops we facilitated under the name “My Erasmus Adventure” since 2011. The narratives about student mobilities that are recently introduced in migration studies are taken into consideration in terms of intercultural encounter basis.

Key Terms

Digital storytelling, higher education, Erasmus exchange program, international student migration/mobility, intercultural communication.

Giriş

Göç deyince akla öncelikle işçi göçü ve zorunlu göç kavramları gelir. Nitekim göç literatürüne bakıldığında çalışmaların hatırı sayılır bir kısmının bu konular üzerine odaklandığını görmek mümkündür. Ancak teknolojinin gelişmesi ve küreselleşmeyle birlikte hayat kalitesini arttırma, aşk/aile kurma gibi nedenlere dayanan yeni hareketlilik formları daha görünür hale gelmekte ve göç olgusunun çerçevesinin genişlemesine neden olmaktadır. Bu nedenle eğitim amacıyla bir şehir ve/veya ülkeden

diğerine gerçekleştirilen hareketliliğin kendisini de göç olgusundan ayrı düşünmemek gerekmektedir. King ve Raghuram'ın (2013) da işaret ettiği üzere, küresel göç dalgası içinde öğrenciler belirgin bir yer tutmasına karşın uluslararası öğrenci hareketliliği ya da göçü, göç çalışmaları içinde genelde görmezden gelinen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma, bu farkındalıktan hareketle Erasmus değişim programının kültürlerarası iletişim ekseninde göç olgusuyla birlikte düşünülebileceğine dair bir tartışma açmayı amaçlamaktadır. Her göç aynı zamanda kültürler arası bir karşılaşma alanıdır. Nitekim programın kuruluş amacı üniversite öğrencilerinin ve personelinin Avrupa'da öğrenim ve öğretim hareketliliğini desteklemek ve bunun da ötesinde Avrupa Birliği içinde kültürel karşılaşmaları ve toleransı arttırmaktır. Dolayısıyla uluslararası öğrenci göçü içerisinde de anılan ama daha çok bir hareketlilik olarak tanımlanan¹ Erasmus programının yarattığı ruh hâli ve bu deneyimin kazandırdıkları, bu çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Kanımızca bu program ile gerçekleşen hareketlik, geçici ve kısa süreli de olsa bir göçmen hâl yaratmaktadır. Bu göçmen hâl bir tarafta ötekiyle karşılaşmayı ve öteki üzerinden kendine bakmayı, yani bir dönüşümü içerir; diğer taraftan yeni hareketliliklere kapı açar ve uzun süreli göçlere evrilebilir.

Erasmus hareketliliğinin Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi gündemine girişinin -formun öznel deneyimleri anlatılar yoluyla birbirine bağlama özelliğine uygun olarak- öznel sebepleri vardır. Makalenin yazarlarından Gökçe Zeybek Kabakçı'nın yüksek lisans öğrenimi sırasında hareketliliğe katılması, Burcu Şimşek'in ise 2006 yılı itibarıyla Erasmus Koordinatörü olarak programla bürokratik işler bazında ilişkilenemeye başlaması, farklı fakülte ve bölümlerdeki öğrencilerin deneyimlerini dolaşıma sokabilmek için Dijital Hikâye Anlatımı Atölye çalışmalarını yürütme fikrini doğurmuştur. 2011 yılında "Hacettepe'de'den Erasmus Dijital Hikâyeleri" adıyla başlayan atölyeler daha sonraki yıllarda "Erasmus Maceram" adı altında yürütülmeye devam etmiş ve yürütüldükleri yıllara göre düzenlenerek dolaşıma sokulmuştur.

Bu yazıda, geçici bir göçmenlik hâline tekabül ettiği düşünülen Erasmus öğrenim hareketliliğine dair deneyimler, gerçekleştirilen dijital hikâye anlatımı atölyelerinin dinamikleri ve bu atölyelerde ortaya çıkan dijital hikâyeler üzerinden ele alınmaktadır. Bu yazının örgütlenmesinde bir dijital hikâye anlatımı atölyesinin en önemli aşaması olan hikâye çemberinde gerçekleşen öznel deneyim aktarımına benzer bir yol izlenmiştir. Hikâye anlatmanın dijital olanı öncelediği, söylemsel bir uygulama olan dijital hikâye anlatımının özüne uygun olarak bu yazının analiz bölümüne, yazarlarının öznel deneyimleri ile başlanmaktadır. Bir başka deyişle bizlerin “Erasmus maceraları”, bu yazının hikâye çemberinin kurucu sesi² olmaktadır. Bu yazıyla amaçlanan öznel deneyimlerimiz ve farklı yıllarda “Erasmus Maceram Dijital Hikâye Anlatımı” atölyelerine katılmış öğrencilerin deneyimleri üstünden, neden Erasmus hareketliliğinin göç anlatıları içinde kültürlerarası iletişim çalışmalarıyla ilişkilendirilerek yer alması gerektiğine dair bir tartışma geliştirmeye çalışmaktır. Bir diğer hedef ise, dijital hikâye anlatımı atölye çalışmalarında sürdürmeye çalıştığımız diyalojik yaklaşımın, anlatılar üstünden ilerleyen, kendini ifade ve birbirini dinlemeyle gelişen bir öğrenme anlayışına nasıl katkı sağlayabileceğini göstermektir. Dolayısıyla bu yazı içinde yer verilen ve gönderme yapılan dijital hikâyelerin okuyanlar tarafından izlenmesi/dinlenmesi, hikâyelerin anlatıldıkları atölyelerle sınırlı kalmamasını sağlayacak ve böylece bu yazının kurmaya çalıştığı çoksesli yaklaşıma uygun olarak, atölyelere içkin olan hikâye çemberinin genişletilmesine katkı sunacaktır.

Bu doğrultuda öncelikle Erasmus Hareketliliğine dair bir ardalın bilgisi verilerek dijital hikâye anlatımının yükseköğretimde edinmeye başladığı yere değinilecektir. Ardından Türkiye’de Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından yürütülen çalışmalarla yerleşik hale gelmeye başlayan öğrenci deneyimlerinin dijital hikâyelerle dolaşıma sokulması sürecinden bahsedilecek ve “Erasmus Maceram” dijital hikâyelerine odaklanılacaktır. Seçilmiş dijital hikâyelere 6-12 aylık Erasmus hareketlilik deneyimlerini sığdıran öğrencilerin anlatılarında,

kültürlerarası karşılaşmanın yarattığı göçmen hâlin –özellikle kültürlerarası iletişimin temel meseleleri olan önyargılar, uyum ve adaptasyon meseleleri üstünden– izleri sürülecektir. Erasmus Hareketliliğine yazının genelinde üniversite çevrelerinde ve gündelik hayatta kullanılan ifadesiyle “Erasmus” olarak yer verilmektedir.

Erasmus Hareketlilik Programının Kültürlerarası Dinamikleri

Erasmus Öğrenim/Öğretim Hareketliliği, 1987’den beri faaliyet gösteren bir değişim programıdır. Avrupa Birliği’nin gençlerin değişimini teşvik etmek amacıyla oluşturduğu bu programa 1987 yılında 11 üye ülke dahil olmuş ve aynı yıl bu programdan 3244 öğrenci yararlanmıştır³. Hemen ardından 1989 yılında hayata geçirdiği Avrupa için Gençlik (Youth for Europe) fonu ve 1992 Maastricht Anlaşması doğrultusunda geliştirdiği Avrupa Gönüllü Hizmeti (European Voluntary Service) gibi programlarla Avrupa Birliği, “gençlerin ve sosyo-eğitim alanındaki eğitimcilerin değişiminin gelişmesini teşvik etmeyi” amaçlamıştır (Friesenhahn vd., 2014, s. 10).

Bugün gelinen noktada 28’i üye ülke olmak üzere İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, Makedonya, İsviçre ve Türkiye gibi program ülkeleriyle birlikte 34 ülkenin parçası olduğu üç milyonu aşan öğrencinin gerek öğrenim gerek staj ya da gönüllü hizmetler yoluyla faydalandığı son derece kapsayıcı bir değişim programından söz edilmektedir. Bununla birlikte bu program sayesinde akademik ve idari personel de yurtdışında ders verme ve eğitim alma şansı yakalamaktadır. Nitekim programın, 2014 yılıyla birlikte *herkes için Erasmus* şiarıyla ERASMUS+ halini alması bu kapsayıcılığın en temel göstergesidir. Erasmus+ ile Hayat boyu Öğrenme programları (Leonardo da Vinci, Comenius ve Grundtvig), Gençlik Programı ve beş uluslararası işbirliği programı (Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink ve Sanayileşmiş Ülkelerle İşbirliği Programı) bir başlık altında bütünleştirilmiştir. Böylece bireyler için öğrenme fırsatlarının zenginleştirilmesi, kurumsal işbirliklerinin ve bilimsel temellere dayalı politikaların üretilmesinin teşvik edilmesi hedeflenmiştir.⁴

Bu doğrultuda Erasmus programının kuruluşundan beri var olan amaçları; üye ülkelerin yükseköğretim sistemleri arasında uyumlaştırmayı sağlamak, diğer üye devletlerin ekonomik ve sosyal yapısını birinci elden deneyimlemiş, yetkin bir işgücü havuzu elde etmek, üye devletlerin vatandaşları arasında etkileşimi arttırmak ve bu yolla Avrupa kimliğini güçlendirmek, eğitim yoluyla kişilere dil yetkinliği ve kültürlerarası farkındalık gibi uluslararası yeterlikler kazandırarak uluslararası bir kavrayışa ulaşmak ve bir Avrupalı bilinci yaratmak olarak sıralanabilir (Sigalas, 2010, s. 243; Papatsiba, 2005a, s. 174). Dolayısıyla Erasmus programı, bir öğrenci hareketliliği olmanın ötesindedir. Sadece akademik sonuçlar doğurmaz. Hareketliliği gerçekleştiren kişinin hem kendini hem de çevresini etkiler ve dönüştürür.⁵

Erasmus öğrencilerinin yaşadıkları, bir eğitim sisteminden diğerine, bir kültürden başka kültürlere doğru bir yolculuktur. Sauzet'in (2008, s. 11) de tespit ettiği gibi Erasmus programı 3 ile 12 ay arasında süren uzun bir yolculuktur ve bu yolculuk yalnızca bir sınıfın içinde geçmez. Erasmus öğrencisi olmak farklı sistemler arasında kalmak ve bununla baş etmekte gizlidir ve belki de güçlendirici kısmı da buradan gelir. Başvuru sürecinden başlayarak tek başına sürdürülmesi gereken bir yolculuktur bu. Önce kişinin kendi üniversite ve ülke sisteminin bürokrasiyle (en çok da vize işleri), ardından gittiği ülkenin sistemiyle baş etmesi gerekir. Tüm bu farklılıkları anlamak ve bunun üstesinden gelmek esastır. Bu nedenle Erasmus sadece eğlenceli bir macera değil; aynı zamanda kişinin bir başka kültürle karşılaştığı, kendi konforlu alanından çıktığı, yoğun evrak işiyle ve sistemler arasındaki uyum sorunlarıyla uğraştığı zorlu bir süreçtir. Bir başka deyişle küreselleşmenin ve teknolojinin getirdiği olanaklar her ne kadar hareketliliği kolaylaştırırsa da Hansotte'nin de belirttiği gibi (2014, s. 46) "burada ve şimdide" olmanın yarattığı konfor öyle kolay kolay geride bırakılabilecek nitelikte değildir. Bilinmeyenden duyulan korku, bilinmeyenin yarattığı çekicilikten ağır basabilmektedir.

Bilinmeyene dair korkuya değinmek, kültürlerarası iletişim literatürü ile bu yazı bağlamında kısa bir diyalog kurmayı kaçınılmaz kılmaktadır; çünkü Erasmus Hareketlilik programının yükseköğrenim içindeki öğrenci ve personele hibe fonları sağlayarak yapmaya çalıştığı, kültürel karşılaşmaları arttırmaktır ve kuşkusuz Kuzey Amerika ve Kıta Avrupası'nda Erasmus programının ortaya çıkışının kültürlerarası iletişim alanının disiplin olarak gelişimine⁶ pek çok şey borçlu olduğu açıktır. Kartarı, Türkiye'de kültürlerarası iletişim⁷ konusunda ilklerden olan *Farklılıklarla Yaşamak* kitabında farklı kültürlerin karşılaşması durumunda yaşanan problemlere neden olarak sözlü ve sözsüz iletişim kodlarının ve biçemlerinin farklılığına işaret eder. Bu farklılıkların kaynağı olarak normlar, davranış kuralları, kalıp düşünceler ve önyargılara değinir. Kartarı'ya göre "[b]ireylerin kendilerine yabancı olan kültürler ve bu kültürlerin üyeleri hakkında, o kişilerle karşılaşmadan önce var olan düşünce ve yargıları iletişim sürecini etkiler" (2001, s. 189). Üyelerine neyi nasıl yapacağına dair birtakım kurallar ve yollar sunan kültür, iletişim sürecinin de kurallarını belirler. Ancak bu kuralların bilindiği ve süreçte uygulandığı durumlarda, gerçekleşen etkileşimin başarılı şekilde tanımlanması (istenilen anlamın karşı tarafta oluşması anlamında) söz konusu olabilir. Dolayısıyla farklı kültürlerin karşılaşması durumunda yaşanan sorunların, bu kuralların bilinmemesinden kaynaklandığı bir gerçektir. Bu noktada, iletişime katılan tarafların birbirlerinin dillerinin kültürel kodlarını bilmemeleri durumunda iletişim sekteye uğramaktadır. Çünkü yabancı bir dilde iletişim kurmaya çalışmak, o dilin gramer ve kelime bilgisinin ötesinde kültürel kodlarının bilinmesiyle de ilişkilidir. Bu durum kültürlerarası iletişim sürecindeki bağlamın önemini gösterir. Bağlam, kültürlerarası iletişimde belirleyici kavramlardan biridir. Kalıp yargılar ve önyargıların öne çıktığı ve ortadan kalkabildiği durum ve zamanlarda bağlam, tüm bileşenleriyle iletişimi etkiler. Bu noktadan hareketle, dijital hikâyeler yoluyla Erasmus Hareketlilik süresini çağırın öğrenciler, kullandıkları "benim Erasmus'um" gibi öznel

ifadelerle kendi bağlamlarını anlatmaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle dijital hikâyelerde “Erasmus” bağlamında iletişime dair ipuçları bulmak mümkündür.

Yükseköğretimde Dijital Hikâye Anlatımı

Kendimizi dinlediğimizde ve dünyayı hikâyelerimizle işaretlediğimizde ve bu hikâyeleri yerli yerince koyduğumuzda, dünyayı hayaletlerle doldururuz, bizi bir an durup hikâyelerini dinlemeye davet eden hayaletlerle (Lambert, 2009, s. xvi).

Dana Atchley'nin *Next Exit* sahne performansı ile adını koyduğu Dijital Hikâye Anlatımı, yeni medya teknolojileri ile sıradan insanların kişisel anlatılarını üç-dört dakikalık dijital bir form ile paylaşabilmelerini sağlayan bir yapıya kavuşmuştur. 1990'ların ortalarında Dana Atchley'nin sahne performanslarında multimedya kullanımı ile başlayan Dijital Hikâye Anlatımı hareketi, günümüzde farklı coğrafyalarda çeşitli temalar çerçevesinde, sivil toplum örgütleri ve akademide lisans ve yüksek lisans düzeyinde programlara eklenilerek gelişmeye devam etmektedir⁸.

Hilary McLellan pek çok eğitimcinin kısa zamanda, multimedya uygulamaları ile yeni medya teknolojilerinin eğitim için sunduğu imkânları kullanmaya başladığına işaret ederek, dijital hikâye anlatımının görsel okur-yazarlık, yardımlaşma ve teknolojik yetkinlik gibi becerilerin geliştirilmesinde etkin rol alabildiğine değinir. “Dijital hikâye anlatımı öz yönlendirme ve bireysel inisiyatifi desteklerken aynı zamanda yaratıcılığı ve sorun çözme becerisini de geliştirir” (McLellan, 2006, s. 68).

Dijital hikâyelerin etkisi, yürekten gelen bireysel ve samimi anlatılar üstünden ilişkililenen bir paylaşım ortamında ortaya çıkıyor olmalarıyla doğrudan ilişkilidir. Diğer görsel formlara göre dijital hikâye anlatımının gücü, daha samimi daha katılımcı

ancak daha az ihtişamlı olmaları; ancak yine de derin ve devam eden bir etkiye sahip olmalarında yatmaktadır (McLellan, 2006, s. 69).

Dijital hikâye anlatımı atölye çalışmaları belli aşamalar takip edilerek örgütlenir⁹. Bu aşamalar dairesel bir akış takip eder. Her bir atölye, katılımcılar ve kolaylaştırıcıların daire şeklinde oturdukları ve hikâyelerini müdahalesiz eşit söz hakkı prensibiyle aktardıkları hikâye çemberi aşamasıyla açılır (Şimşek, 2012, s. 32). Bu aşama diyalojik olandır ve katılımcıların anlatıları üstünden birbirleriyle ilişkilencmeleri bu aşamada gerçekleşir. Bu aşamayı takiben, hikâyelerin dijital hikâyenin iskeletini oluşturacak şekilde not edilmesi, ses kayıtlarının yapılması, ses kayıtlarına eşlik edecek olan görsellerin hazırlanması ve ses ile bir araya getirilmesi gibi dijital -teknik- aşamalar gerçekleştirilir. Her bir atölye, katılımcıların kolaylaştırıcılar ve diğer katılımcılarla yardımlaşarak oluşturdukları bireysel hikâyelerini grupla paylaştıkları grup içi gösterim aşaması ile sona erer. Grup içi gösterim, katılımcıların hem kendi hikâyelerini dinledikleri hem de diğerlerinin hikâyeleri ile tekrar karşılaştıkları ve geri bildirim verdikleri diğer diyalojik aşamadır.

Sosyolojik bir bakış açısından hikâye çemberleri, diğer hayatların bizimkisiyle nasıl bir ilişkisellik içinde olduğunu görebildiğimiz ve gösterebildiğimiz yinelenenlik pratik ortamlardır (Couldry, 2009, s. 54). “Dijital hikâye anlatımının önermesi açıktır: İnsanların hikâyelerini kendileri ve dinleyicileri için anlamlı bir şekilde medyanın gücünü ve yankılaşımını kullanarak anlatmalarına ve arkalarında daimi bir kayıt bırakmalarına yardım etmek için tasarlanmıştır” (McLellan, 2006, s. 70).

Joe Lambert’in öncülüğünde Dana Atchley’den devralınan bayrakla ABD, Berkley’de Center for Digital Storytelling’in otuz yıla yakın zamandır sürdürdüğü varlığı, farklı kurumlarla ilişkilencerek dijital hikâye anlatımının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Kuzey Amerika’daki eğitim kurumları bünyesindeki akademik kadroların bireysel olarak dijital hikâye anlatımı ile sivil toplum eylemliliği bağlamında ilişkilencmesi ve devamında bu bileşeni eğitim programlarına taşınmaları sayesinde,

özellikle sosyal bilimler alanlarında dijital hikâye anlatımı yükseköğretimin içine sızmıştır. Benzer bir gelişim çizgisini, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesinin toplumsal cinsiyet meseleleri üstünden örgütlenmesi noktasında görmek mümkündür. Burada dikkat çekilmesi gereken husus, özellikle Avustralya'daki sözlü tarih çalışmaları ve dijital hikâye anlatımı projelerinin yapılanma prensiplerini kurucu öğeler olarak seçen atölyemizde, dijital hikâye anlatımını sadece belli dijital becerileri kazandırma amacıyla kullanma yaklaşımından uzak bir noktada konumlanıyor oluşumuzdur. Önceliğimiz bireysel anlatıların, anlatıcıları tarafından dile getirilmek istedikleri şekilde dolaşıma girmesine yardım etmektir. Böyle bir yaklaşım, eğitim bilimleri içinde konumlanan ve dijital hikâyelerin ölçeklerle değerlendirilmesine dayanan dijital hikâye anlatımı çalışmalarına yönelik bir karşı duruştur aynı zamanda.

Yükseköğretimde dijital hikâye anlatımının iki şekilde varlık gösterdiğini söylemek mümkün: Birincisi yüksek lisans ve lisans düzeyinde teorik ve pratik bileşenleri olan, kredi karşılığında alınan dersler, ikincisi ise belirlenen farklı temalarda üniversitenin geneline açılabilen ve deneyim paylaşımını önceleyen dijital hikâye anlatımı atölye çalışmalarıdır. Bu yazı bağlamında odaklanılan ikincisidir. Hikâyeler üstünden deneyim paylaşımı gündelik hayatta devam eden bir döngüye denk gelir; dijital hikâye anlatımı atölye çalışmaları bu gündelik hayat pratiğine dayanarak yeni hikâye çemberleri ve dolayısıyla yeni bağlantılar kurmayı da sağlar. Hikâyeler, başkalarının bazı sorunlarla nasıl baş ettiğini göstererek kendi sorunlarımızla baş edebilme konusunda stratejiler geliştirmemize yardım eder. Bazen de belli bir sorunu yaşayanın sadece biz olmadığımızı gösterir, bu bağlamda direngen olabilmemizin önünü açar. "Hikâyeler, düşünce makineleridir. Onlar sayesinde bir şey hakkındaki fikirlerimizi ve duygularımızı deneriz ve bundan bir şeyler öğrenmeye çalışırız" (McLellan, 2006, s. 72).

Bu çerçeveden bakıldığında, yükseköğretimde dijital hikâye anlatımının, formel öğrenme süreçleri dışında, yükseköğrenim yapısı içindeki farklı seslerin birbirini duyabilmesi için önemli bir potansiyele sahip olduğu açıktır¹⁰. Bu potansiyelin iki önemli bileşeni Erasmus Maceram Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinin de örgütlenmesi için belirleyici olmuştur. Birincisi, hareketlilik programına katılan öğrencilerin kendi deneyimlerini özdeşünümsel bir süreçle dile getirmeleri; ikincisi, hareketlilik programına katılacak öğrencilerin, kendi hareketlilik süreçlerine başlarken yaşadıkları kaygıyla baş edebilmek için programa daha önce katılmış olanların deneyimlerini duymaya ihtiyaç duymalarıdır. Bu nedenle dijital hikâyeler, gerek atölye ortamının fiziksel olarak bir karşılaşma alanı yaratması, gerekse ortaya çıkan dijital hikâyelerin atölye sonrasında üniversitelerde ders içeriklerine dâhil edilmesi ya da toplu gösterimler aracılığıyla farklı öğrenci grupları ile paylaşılması sayesinde, öğrenci hareketlilik programlarına katılacak ya da katılmayı düşünen öğrenciler için yol gösterici olabilmektedir. Nitekim öğrencilerin üniversite yaşantılarının farklı bileşenlerine dair anlattıkları deneyimlere dayanan dijital hikâyelerin üniversite bünyesinde yürütülen bir takım oryantasyon derslerinde¹¹ gösterilmeleri bu paylaşımların yaygınlaştırılması amacına dayanmaktadır. Kuşkusuz burada belirtilmesi gereken nokta, bu bireysel anlatılarda ortaya konan hareketlilik programlarının sunduğu olanaklara dair beklentilerin ne derece karşılanabilir olduğuna ilişkin bilginin ve özellikle kültürlerarası karşılaşmalarda yaşanabilecek güçlüklerle dair farkındalığın ancak belirli yol haritaları geliştirmeye yardımcı olacaktır.

Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nde Erasmus Deneyimleri

Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nin, Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi içinde kurumsallaşmasıyla birlikte üniversite bünyesinde ve üniversite bileşenleriyle atölyeler yapma fikri hayata geçmeye başlamıştır. Bu atölye fikirlerinden biri de, yazının önceki sayfalarında da değinildiği üzere, bizim Erasmus ile maceramızdan yola çıkarak,

Erasmus programından yararlanmış Hacettepe öğrencileri ile bu programla Hacettepe Üniversitesi'ne gelmiş öğrencilerin deneyimlerini paylaşmalarını sağlayacak atölyeler gerçekleştirmektedir. Bu temanın belirlenmesinde Erasmus programının önemli ve verimli bir kültürel karşılaşma alanı olması ve yabancı olarak gidilen yerin nasıl algılandığı sorusu, bizim öznel deneyimlerimizden yola çıkarak dijital hikâye anlatımı atölye temalarını belirleme yaklaşımımız kadar etkili olmuştur.

Üniversitemiz bünyesindeki öğrencilerin Erasmus deneyimlerini aktarmalarını sağlamaya yönelik bugüne kadar üç atölye düzenlenmiştir. Bu üç atölyeye toplam 18 öğrenci katılmış, altı atölye kolaylaştırıcısı görev almıştır. Atölyelerin duyuruları üniversitenin Avrupa Birliği Ofisi haberleşme grubu ile İletişim Fakültesi ve Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi'nin web siteleri üzerinden gerçekleştirilmiş ve bu duyurular üniversite yerleşkesinde yer alan afişler ile yaygınlaştırılmıştır. Katılımcılardan çevrimiçi başvuru alınmıştır. Atölye katılımcılarının farklı bölümlerde okumalarına, farklı ülkelere gitmiş ya da farklı ülkelerden gelmiş olmalarına dikkat edilmiş, katılımcılar arasında cinsiyet dengesinin sağlanması hedeflenmiştir. Her ne kadar Hacettepe'ye gelen Erasmus öğrencilerinin katılımı önemsenmiş olsa da, ilk atölye dışında diğer atölyeler, katılımcılar arasında "gelen öğrenci" olmaması nedeniyle yalnızca "giden öğrenci"lerle gerçekleştirilebilmiştir. Bu nedenle üniversitemize gelen Erasmus öğrencilerinin etkinliklerle ilişkilendirme düzeylerinde sıkıntılar olduğuna dair izlenimlerimiz süreç içinde ağırlık kazanmıştır. Bununla birlikte her üç atölyede de kadın katılımının ağırlıklı olması kadın öğrencilerin deneyimlerini aktarmada daha istekli ve gönüllü olduklarını göstermiştir. Tüm atölyelerde hikâye çemberi ve hikâyeyi not etme aşamalarında katılımcıların bir arada olmasına özellikle dikkat edilmiştir. Sonraki aşamalara yönelik atölye takvimi ise katılımcıların ders programları doğrultusunda katılımcılarla birlikte düzenlenmiş ve belli bir esneklik gözetilmiştir. Öğrencilerin derslerinin devam etmesi nedeniyle hikâyelerin hazırlık aşamasında tüm katılımcıların aynı anda atölyede olması mümkün olmadığı için, dört-beş gün süren ilk

iki atölyenin aksine son atölye iki günlük olarak tasarlanmış ve öğrencilerin derslerinden izinli sayılmaları sağlanarak dijital hikâye anlatımının özünde var olan birlikte yaratım ve birlikte üretimin oluşması için fiziksel birliktelik yaratılmıştır. Her üç atölyede de atölye kolaylaştırıcısı olarak bizlerin Erasmus ve/veya uluslararası eğitim hareketliliğinden yararlanmış olmamız ve hikâye çemberinde kendi deneyimlerimizi paylaşmış olmamız katılımcıların anlatılarını açığa çıkarmalarında, kendilerini daha rahat hissetmelerinde, üniversite ortamında olmamız nedeniyle doğan asimetrik ilişkinin yumuşamasında ve arzulanan güven ortamının oluşmasında oldukça etkili olmuştur.

İlk atölyemizi 2011 yılının aralık ayında “Hacettepe’de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri” adıyla gerçekleştirdik. Sekiz katılımcıdan yalnızca biri Avrupa Gönüllü Hizmeti programı ile Hacettepe Üniversitesi’ne gelmiş ve bu kapsamda Beytepe Anaokulu’nda çalışan Alman bir değişim öğrencisiydi. Diğerleri ise Tarih, İstatistik, Alman Dili Edebiyatı, Almanca Mütercim Tercümanlık, İşletme gibi farklı bölümlerde okumaktaydı ve lisans eğitimlerinin birer dönemini Klagenfurt, Düsseldorf, Graz, Madrid, Atina, Lille gibi Avrupa’nın farklı şehirlerinde geçirmişlerdi. İkinci atölyemizi “Erasmus Maceram” adıyla 2013 yılının Mart ayında gerçekleştirdik. Bu atölyede Fizik, İşletme, Matematik, Fransız Dili ve Edebiyatı bölümlerinde okuyan ve Lille, Gdansk, Aachen, Tübingen, Toulouse şehirlerinde bir dönem geçirmiş olan beş öğrenci katılımcımız oldu. 16-18 Nisan 2014 tarihlerinde gerçekleşen son atölyemizin katılımcıları ise Matematik, Biyoloji, İngiliz Dili ve Edebiyatı ile Hemşirelik bölümlerinde okumaktaydı ve Erasmus için Atina, Prag, Tübingen, Varşova şehirlerine gitmişlerdi.

Her üç atölyede de katılımcıların Erasmus dönemlerindeki gündelik hayatlarını bizimle paylaşmalarını istedik. Katılımcılar, Erasmus deneyimlerini paylaşma konusunda oldukça hevesliydi. Bunda katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Erasmus’tan yeni dönmüş olması etkilidir. Dolayısıyla hikâye çemberi aşamasında

herhangi bir çekingenlik yaşanmadı. Kimi katılımcılar Erasmus deneyimlerine ilişkin daha belirli bir olayı, kimileri Erasmus'a ilişkin genel izlenimlerini, kimileri de parça parça birkaç hikâye anlatmayı ve daha sonra bunları birleştirmeyi tercih etti.

Bu atölyelerden çıkan dijital hikâyelerde keşfedilen ortak noktalara değinmeden önce, bu atölyelerin hikâye çemberlerinin kurucu sesi olan atölye kolaylaştırıcıların hikâyelerinin de bu yazının içinde görünür olması gerektiği düşünülmüştür. Bu gerekliliğin nedeni, araştıran ve araştırılan arasındaki ilişkiye daha etnometodolojik bir perspektiften yaklaşmamız ve bu doğrultuda iletişim araştırmaları alanında ve özellikle dijital hikâye anlatımı çalışmalarında öznel deneyimlerin devrede olması gerektiğini düşünüyor olmamızdır.

Erasmus Maceram Dijital Hikâye Çemberlerini Açan Öznel Deneyimler

Gökçe'nin Erasmus Macerası

2009 yılı, Şubat ayının son haftası. Annem ve kardeşim Ankara'da. Eryaman'daki 48 m²lik 1+1 evimi toplamakla meşgulüz, zira dört-beş gün içinde Avusturya yolcusuyum. Erasmus öğrencisi olarak Avusturya'nın Klagenfurt şehrinde olacağım dört ay boyunca. Bu nedenle evi boşaltıyoruz. Eşyalar, her yerde; diğer tarafta koca bir valiz içinin doldurulmasını bekliyor, ne de olsa o da Avusturya yolcusu. Sanki Avusturya'da şampuan yok, kalem kâğıt yok. Kilo hakkım neydi? Şimdi kış, ama ben oradayken mevsim değişecek. Hem Klagenfurt'taki göle de girilebiliyormuş. Bikinimi muhakkak almalıyım. Peki, sevgilimden nasıl ayrılacağım? Bu, onun için hazırladığım takvim, bir kopyası da ben de kalsın. Bu çerçeveyi yanıma alabilirim, hem küçük fazla ağırlık yapmaz. Aile fotoğraflarımı da unutmamalıyım.

Ankara Esenboğa Havaalanı. Giden ve geride kalanı ayıran o çizgideyiz şimdi. İki hüznü bakış birbirine değişiyor, son kez. Vakit, ayrılık vakti. Hep birilerini geride bırakmak ve sürekli özlemek. Buradayken orayı, oradayken burayı. Velhasılıkelam çok tanıdık bir duygu şu Erasmus yolculuğunun ben de yarattığı: Bir göçmenlik hali.

Lisans eğitimim için Ankara'ya geldiğim günden beri her İzmir yolculuğu benim için böylesi bir döngüye denk gelir. Ankara'dayken İzmir, ailem, evim, sevdiğim hep burnumda tüter. İzmir'e varış. Alışmaya çalışma; alışma, alışamama ve Ankara'yı, evimi, arkadaşlarımı, sevdiğimi özlemek. İzmir'den ayrılış. Acaba bir dahaki sefere, herkesi, her şeyi olduğu gibi bulabilecek miyim kaygısı. Diğer yandan düzenime geri dönmenin mutluluğu. Derken İzmir'i yeniden özlemeye başlamak. Zaman içinde Ankara'da İzmirli, İzmir'deyken Ankaralı hissetmek.

İşte Erasmus programına başvurma aşamam tam bu tanıdık hal nedeniyle hiç de kolay olmadı benim için. Lisans eğitimim sırasında program bu denli yaygın olmadığı için düzenimi bozmak durumunda kalmamış, ancak yüksek lisans eğitimimin daha en başında Erasmus'la yurtdışına gitmek, neredeyse bir zorunluluk olarak karşıma çıkmıştı. Şimdi bana biri Erasmus senin için ne ifade ediyor dese, sanırım hayatımda yaşadığım en güzel tecrübeydi, derim. Ama gidiş sürecini tanımlamam gerekse müthiş bir kaygıya denk geldiğini söylerim. Çünkü ilk defa, tek başına yurtdışına gidecektim. O güne kadar neredeyse hiç yabancı arkadaşım olmamıştı. Dil konusunda endişelerim büyüktü. Bir kere Almanca bilmiyordum. İngilizcem ne kadar yeterli olacaktı? Sonra bir kişiyle aynı yurt odasını paylaşacaktım. Anlaşabilecek miydim onunla? Yeni arkadaşlar edinebilecek miydim? Derslerde başarılı olabilecek miydim? Dört ay nasıl geçecekti?

Uçak yolculuğumun daha ilk dakikalarından itibaren bilinmezin yarattığı tüm bu kaygıların yerini bilinmeze duyulan arzu aldı. Artık başrolünü kendimin oynadığı bir macera filminin içindeydim ve bu bilinmezlikle tek başıma mücadele edecek ve bilinmez olanın nasıl tanıdık hale geldiğini yaşayarak görecektim.

Korktuğum olmadı. Başka bir şehrin, kültürün ritmine alışmak, hiç bilmediğim bir dili anlamaya çabalamak, yeni arkadaşlar ve başka kültürle/kültürlerle tanışmak, farklı bir eğitim sisteminin içinde başarılı olmaya çalışmak, yepyeni yerler görmek, çok gezmek, bol bol gülmek, yemek, içmek derken geride bıraktıklarını özlemek dışında Erasmus benim için tam bir keyif ve keşif anlatısı oldu: Ötekini ve kendini keşfetmek.

Burcu'nun Erasmus Macerası

2006 yılı sonunda Erasmus Öğrenim-Öğretim Hareketliliği ile mekanik bir sebeple ilişkilenemeye başladım. Yeni kurulan fakültemizde Erasmus ikili anlaşmalarını yapma ve ağını geliştirme görevi bana verilmişti. Bu süreçte başka bir üniversitenin doktora programında öğrenci olduğum için kendi kurduğum ağın içinde yer alan okullara yönelik bir hareketlilikten uzunca bir zaman kendim faydalanamadım. Fakültenin Erasmus ağının oluşmasında etkin bir rol üstlenmedeki temel motivasyonum, öğrencilerimizin Avrupa üniversitelerden alacakları derslerden ziyade bu hibe programı sayesinde gezip görerek edinebilecekleri deneyim zenginliğiydi. Zaman içinde Erasmus hareketliliği içindeki bileşenlerin yaşam boyu öğrenme formuna evrilmesi ve içinde bulunduğumuz Erasmus+ döneminde sadece Avrupa Birliği ve program ülkeleri ile sınırlı kalmayan, diğer kıtaları da içine alabilen daha kapsamlı bir hareketlilik yelpazesinin oluşması ile dersteki öğrenme süreçlerine eklenen yaşayarak öğrenme prensibinin diğer coğrafyalara da yayılması mümkün oldu.

Erasmus hareketlilik işlemlerinin gerçekleştirilebilmesi için sürdürülen çalışmaların keyifli tarafları olsa da bürokratik taraflarının da fazlaca olduğunu ifade etmeliyim. Benim farklı ülkelerdeki Erasmus ahbaplıklarım anlaşma yenileme süreçlerinde perçinlendi hep ve tabii ki e-posta üstünden gelişince iletişim uzun zamana yayıldı. Benim Erasmus hareketliliğinden yararlanmam ise 2013 yılına rastlar. Almanya'daki Erasmus ortaklarımızdan Georg Ohm Teknik Üniversitesi'ne öğretim hareketliliği için gidişim, Kasım ayının ortasına denk geldi. Nürnberg'e ilk gidiş, Almanya'ya dair yıllar önce Frankfurt Kitap Fuarı'ndan miras kalan pek de sıcak olmayan hislerimin çok kısa zamanda yıkılmasını sağladı. Georg Ohm Teknik Üniversitesi'nde öğretim hareketliliklerinin Uluslararası Günler adı altında toplanıyor olması farklı ülkelerden öğretim hareketliliği için gelenlerle muhabbet etme fırsatı da

doğurdu. Bir diğer hoş karşılaşma ise Nürnberg’de yaşayan Türkiye kökenli öğrencilerleydi. Erasmus öğretim hareketliliği sonrasında, Georg Ohm Teknik Üniversitesi’ne gidişler devam eder oldu. Hatta Gökçe ile oradaki Toplumsal Cinsiyet ve Çeşitlilik Merkezi ile dijital hikâye anlatımı çalışması yapmaya varan bir seyre büründü. Bavul topla, bavul boşalt; Nürnberg’in sokaklarına tanıdıklık geliştirmek bir hafta; o bir hafta benim için üç yıla yayıldı. Oraya gidildi mi kimlerle görüşülecek, nerede ne yenir, nereden ne alınır, nerede kafa dinlenilir çizgisinde kendime kurduğum birkaç Nürnberg rutini bana Erasmus maceramla gelen...

Erasmus Maceram Dijital Hikâyeleri ile Keşfedilenler

Bu çalışma bağlamında incelenen üç Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesinin hikâye çemberlerinde istisnasız olarak dile getirilen konu, Erasmus değişim programının her bir katılımcının hayatında çok önemli bir yere tekabül etmesi ve bu deneyimi yaşamış olmaktan dolayı duydukları mutluluktu. Damla’nın *Graz*¹² adlı dijital hikâyesinin sonunda söylediği “Erasmus bana o kadar çok şey öğrettin ki hayatımın en muhteşem altı ayını yaşamamı sağladın. Seviyorum seni, ruhuna bir Fatiha gelsin”, sözleri ve bu sözlere eşlik eden görseli bu durumu gayet iyi yansıtmaktadır.

Fotoğraf 1: Damla’nın *Graz* adlı dijital hikâyesinde kullandığı son görsel

Nitekim bu atölyeler sonucunda oluşan birçok dijital hikâye benzer cümlelerle başlar ya da biter: “Hayatımızın en güzel üç ayıydı”¹³, “Her şeye rağmen harika bir beş ay geçirdim. İyi ki gitmişim”¹⁴, “Kendimi hayal ettiğimden çok daha güzel, heyecanlı ve komik bir maceranın içinde buldum. Evet, asla inkâr edemem Erasmus benim dönüm noktamdı”¹⁵ vb.

Erasmus’un bu genç insanların hayatında bir dönüm noktası olmasının nedeni bir coğrafi hareketlilikten daha fazlası olmasıdır. Hansotte’in belirttiği gibi mekânsal olarak yaşanan hareketlilik aynı zamanda; bilgi edinmeyi, istihdama ve farklı toplumsal gruplara ulaşımı teşvik eden bütün deneyimleri kapsayan sosyal hareketlilik; genç insanların bir evrenden başka bir evrene, bir dilden diğerine, o anki çevrelerinin dayattığı referanslardan başka referanslara geçişlerine atıfta bulunan kültürel hareketlilikten ayrı düşünülemez (2014, s. 45). Bu düşünceyle paralel olarak bu üç atölyeden çıkan dijital hikâyelerde hareketliğin doğurduğu sosyal ve kültürel etkiler ön plana çıkmıştır. Öğrenciler için Erasmus yeni düzlemler keşfettikleri, bu yolculuk sayesinde farklı kültürleri deneyimleyerek öğrendikleri, ötekiyle karşılaştıkları ve bu yolla hem kendileriyle hem ötekiyle yüzleştikleri dönüştürücü bir süreçtir.

Yeni Düzlemler Keşfetmek

Erasmus programı, hareketliliğin gerektirdiği tüm süreçleri öğrencinin kendi başına gerçekleştirmesi anlayışına dayandığı için başvuru aşamasından başlayarak birçok maceraya gebe dir. Buna bir de yabancı olunan bir yere gitmenin ve burada belirli bir süre geçirecek olmanın getirdikleri eklenince “Erasmus eşittir macera” denklemi kolaylıkla kurulur. Erasmus Maceram dijital hikâye anlatımı atölyelerinde çoğu katılımcının Erasmus dönemi boyunca yaşadığı maceraları veya bunlardan bir kesiti anlatmayı tercih etmiş olması bu yüzdendir. Öğrenciler ülkeleri dışında geçirdikleri bu süreçte yeni düzlemler keşfetmekte, bu düzlemler sayesinde yeni maceralar yaşamakta

ve bu döngünün içinde bireysel ve kültürel olarak kendilerine ve yabancı olarak gördüklerine dair farkındalık geliştirmektedirler.

Örneğin Hande *Egal* adlı dijital hikâyesinde kalacakları yurdu bulmakla başlayan, bu yurdu bulduklarında yaşadıkları şokla artan zorlu maceranın ona öğrettikleri ve kazandırdıklarını anlatmaktadır.

Yurdu bulduk dedik ama içeri girince neredeyse şok olduk. Almanya kurulmuş ve ilk bu yurt yapılmıştı sanki. Duvarda örümcek ağları, is, yerlerde sigara izmariti, yurdun kapısı sonuna kadar herkese açık. Her katta on öğrenci var ve ortak kullanımda bir mutfak, üç duş ve üç tuvalet. Hausmeister Helle ortada yok. [...] Girişte üç büyük valiz ve üç büyük hayal kırıklığı bekliyorduk. Derken yarım saat sonra geldi Helle. Anahtarları verdi. Acelem var, spora gidiyorum dedi ve gitti. Tek bir anahtar var, o da odalar için. Yaklaşık üç-dört gün yurdun ana kapısını açmak için çeşitli zillere bastık. [...] Hiçbir şey bilmiyorduk, üç duş vardı ve duşlar sadece perde ile kapanıyordu. Tek başına mı kullanıyorduk, kapıyı kitleyebiliyor muyduk? Duş almaya mı gidiyorduk, savaşa mı belli değil. Bir poşet dolusu dezenfektan ile önce psikolojik rahatlama yapıyorduk. Zamanla bir poşet dezenfektan bir şişe dezenfektana daha sonra hiçe dönüştü. Anne mutfağından sonra temiz bulaşıklarımızı koyabilecek temiz bir tezgah yoktu belki ama alışıyordum. Ne o örümcek ağlarını, ne o mutfakta ki pisliği görüyordum. Görüyordum aslında da beş ay vardı ve bunlar için hayatı zindana çevirmeye gerek yoktu. Alıştıyordum dedim ama mutfaktaki tek düzenli şeyler, 10 bin parçaya ayrılan çöpler, bak buna hiç alışamadım. Rest Müll, gelber Sack, bio Müll, alt Papier, alt Glas... Hangisi hangisiydi? Sonra ne mi oldu? O mutfakta çok şey oldu. Türkiye'de görmediğim cezveyi bir Almanın dolabında Mehmet Efendi ile birlikte bulduk. İtalyan'dan "Türk kahvesini yanlış yapıyorsun"u da duydum. Enternasyonal kahvaltıda pirinç pilavı da yedim. İstek üzerine sucuklu yumurta da yaptık. Yunanlı komşumuzdan Erasmuşlara özel Almanca dersi de aldık. Kart oyunları öğrendik, öğrettik. [...]¹⁶

Hande'nin hikâyesinde olduğu gibi yurt hayatı önce bir kültür şokuna yol açsa da kültürel farklılıkların ayırımına varmak, bu farkındalıklarla birlikte yaşamayı öğrenmek ve türlü zorlukların üstesinden gelmek için iyi bir laboratuvardır. Ayrıca ilk kez

ailesinin yanından ayrılan ve düzenli bir ev hayatına alışkın olan biri için daha da anlamlıdır. Nitekim pek çok öğrenci için Erasmus, farklı bir ülkede yaşayacak olmak kadar ailenin evinden başka bir yerde yaşayacak olmak anlamına gelir. Tıpkı staj amacıyla gittiği Yunanistan'da üç ay boyunca arkadaşlarıyla bir evde yaşayan Aslı'nın söylediği gibi: "Hayatımda ilk defa ayrı bir evde yaşayacaktım. [...] Bu yüzden Erasmus'la Yunanistan'a gittiğimde ayrı bir evde yaşamak, değişik ülkeler görmek ve kültürle tanışmak gibi birçok hayâlîm vardı"¹⁷. Benzer şekilde Fethiye hikâyesine aynı vurguyla başlar: "Bu yaşına kadar ailesiyle yaşamış, yalnız başına şehir dışına bile gitmemiş bir kişi için hayli ilginç oluyor yurt ortamı, hele de farklı kültürden bir oda arkadaşınız varsa"¹⁸. Dolayısıyla ayrı bir evde ya da yurttan yaşama fikri, kendini keşfetmenin belki de ilk adımıdır ve bu nedenle en az değişik bir ülke görmek ve başka kültürle tanışmak kadar heyecan verici ve öğreticidir.

Yolların Kısılması

Erasmus sürekli yolda olmak demektir. Bir ülkeden diğerine başlayan bu yolculuk, yeni yerler görme saikiyle birleşerek bir göçebelik haline tekabül eder. Özellikle Türkiyeli öğrenciler açısından vize probleminin ortadan kalkması sayesinde Erasmus, yaşanılan yerin dışına çıkmak ve yeni yerler görmek için önemli bir fırsata dönüşür. Bu açıdan eğitim, seyahat etmek için bir önkoşuldur (Raghuram, 2013, s. 141). Böylece "öğrenim için hareketlilik", "hareket yoluyla öğrenime"¹⁹ye evrilir. Hansotte'in ifadesiyle söylersek "seyahat etmek aynı zamanda gözlerinizi açmak anlamına gelir. Ve bu kendi bölgenize, kendi yaşamsal çevrenize bakmakla başlar" (2014, s. 47). Nitekim Erasmus programı ile eğitiminin bir yılını Almanya'nın Aachen kentinde geçiren Başak, dijital hikâyesinde bu öğrenme sürecini şu şekilde anlatır: "Bir yıl kısa bir süre değildi ve Aachen'in konumu çok gezen mi bilir çok okuyan mı bilir sorusuna bir yanıt bulabilmem için bir fırsattı. [...] Bu soruya bir yanıt bulabildim mi bilmiyorum ama gezip göreceğim daha çok yer var biliyorum", diye bitirir hikâyesini²⁰.

Raghuram “Theorising the Spaces of Student Migration” başlıklı makalesinde öğrenci göçünün münferit bir olay olmadığını, yaşam boyu hareketliğin bir parçası olduğunu söyler (2013, s. 142). “Erasmus Maceram” atölyelerinin de bize gösterdiği Erasmus öğrencilerinin gerek Erasmus dönemleri boyunca gittikleri yerde sabit olarak kalmadıkları, gerekse de ülkelerine döndükten sonra yerleşik olarak kalmak istemedikleridir. Bu istek, yalnızca turistik amaçlar içermez. Birçok çalışma, Erasmus sayesinde öğrencilerin kendilerini dünya vatandaşı olarak tanımlama yoluna gittiklerini göstermektedir (Simona, t.y., s. 11). Bu nedenle artık bir yerde yerleşik hale gelmek daha güçtür. Öğrenciler kazandıkları ve geliştirdikleri dil becerileri ve oluşturdukları sosyal ağlar sayesinde, ister deneyim ister kariyer odaklı olsun, yeni yolculuklara yelken açma eğiliminde olacaklardır.

Erasmus Maceram Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinin hepsinde istisnasız olarak bir yolculuk ve seyahat hikâyesi dile getirilmiştir. Her dijital hikâyede ana hikâyeye ilgili olsun olmasın, mutlaka gezilen görülen yerler ya sözle ifade edilmiş ya da fotoğraflar yoluyla gösterilmiştir. Benzer şekilde sıkça grup fotoğraflarına, turistik mekânların önünde çekilmiş bireysel fotoğraflara yer verilmiştir. Bunların yanı sıra bavul, araba, tren, gemi, uçak, yol, yiyecek, içecek gibi görseller de çoğu dijital hikâyenin eşlikçisidir. Nitekim Berg, Milmeister ve Weis (2014, s. 23) araba, motor, yabancı ülkeler, yol, diğer insanlarla tanışma, evi terk etme, kendini kaybetme gibi durumlar ve nesnelerin hareketlilik mitlerinin anlam evrenini oluşturduğunu söyler. Dolayısıyla “Erasmus Maceram” atölyelerinde kullanılan görsellerde bu anlam evreninin izini sürmek mümkündür.

Diğer bir deyişle, Erasmus programı sayesinde yollar kısalır. Uzaklar artık daha yakındır. Bu, bir taraftan belirli bir mekânsal bütünlüğün içinde sınırların belirsizleşmesinin yarattığı hareket kolaylığının sonucudur; diğer taraftan daha esnek hale gelme, cesaret ve özgüvenin artması, sorun çözme konusunda pratiklik kazanma

ve maceraya atılma arzusu ile yakından ilişkilidir. Bilgesu, *Zaman Zaman* adlı dijital hikâyesinde bu durumu şöyle özetler:

Es geçmeyelim. Geziler, geziler. Voyage, voyage. Normandie, Cannes, Berlin gibi şehirlerden kartpostalların duvarlarımı süsleyeceği gezilerden döndüm yurduma çok defa. Tüm bu geziler adına size şunu kesin söyleyebilirim: Hızlı karar almak acayip işimize yaradı. Tadına doyulamayacak kadar anı depoladık bu sayede. Gidiyor muyuz, gidiyoruz. Hadi şurayı gezelim. Hadi bir şuraya da çikalım. Şu tepe kaldı. Bi dinlensek iyi olacak. Oh yayılalım şöyle. Grup fotoğrafını!! Derken dağ tepe aşmış tadına varmış hissediyorsun²¹.

Tüm bu seyahatler ve bir bütün olarak Erasmus yolculuğu hem kendine hem de ötekine bir başka gözle bakmayı sağlar. Kültürel karşılaşmalar sayesinde kişi bir taraftan kendiyi yüzleşir, diğer taraftan mevcut öteki algısını yıkarak yeni bir ötekilik algısı oluşturur.

Ötekini Kurmak ve Yıkma

Erasmus ötekini tanımak ve bu doğrultuda var olan önyargıları kırmak için önemli bir fırsattır. Kimi zaman bu önyargılar pekişse de çoğu zaman yaşanan, önyargıların kırılması ve öteki olarak görülene dışlamayı içermeyen bir anlayışla yaklaşılmasıdır. Bu doğrultuda Damla'nın dijital hikâyesini, farklılığı çeşitlilik olarak kabul etmek şeklinde okumak mümkündür. Damla'nın hikâyesi bize ötekiyle karşılaşmanın kişinin kendiyi, kendi kültürüyle yüzleşmesini sağladığını göstermektedir. "Biz bize benzeriz" ve "Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" söylevlerinin aksine, dostluğun bir benzerlik hikâyesi olmadığını söyler. Zaten "biz" de sanıldığı kadar homojen değildir.

Graz... Dünyadaki insan çeşitliliğinin farkına varışımın ilk noktası. [...] Türk'ün Türk'ten başka dostu yok diyorlar ya; inanmayın yalan! Tecrübe ettim, gördüm. Türk'ün dostu Macar olur, Sloven olur, İtalyan olur; Hintli olur, Avusturyalı olur, hatta düşman sandığımız Yunan bile olur; ama yok, Türk olmaz. Nasıl olur yahu, yanlısın var. Diliniz aynı değil, ortak bir noktanız yok, anlattığınızı önemsemez, hadi önemsemi anlam veremez, saçma bulur, diyeceksiniz belki; ama bunların gerçekten hiç

önemi yok. Önemli olan insanlığın ortak dilini bulmak, bulunca da o ortak dili beraber koruyabilmemiş. Gün gelir o seni ailesi yerine koyar, gün gelir sen onu özlediğin evin, yurdun yerine koyarsın. Gezersin, tozarsın, huyunu suyunu öğrenirsin. Hani gerek kaldı mı ortak noktaya, dile, kültüre ya da bir dünya insanıyla beraber var olabilmek için gerektiğini sandığımız şeylere? Hatta öyle olur ki; senin katılarak güldüğün Türkçe esprileri, onun anlayacağı şekilde çevirsin, o bunları anlar, anlamakla da kalmaz üzerine bir de katıla katıla beraber gülmeye başlarsın. Kimisi de 50 kilogramlık bavulları bana mısın demeden taşır, evine kadar götürür, yerleştirir. Bu da yetmez, eksiklerini tamamlar, her ihtiyacın olduğunda anında yardımına koşar, arar, sorar. [...]²²

Hüseyin ise Yunanistan'ın Atina şehrinde geçirdiği Erasmus deneyimi sayesinde düşman olarak tanıtılan ötekiyle karşılaşır ve düşmanlığın politik ve ideolojik olarak yaratıldığını keşfeder; çünkü tüm o farklılık tezlerine karşın iki ülke arasındaki ortaklık o kadar fazladır ki. Bu, aynı yemeğe farklı isim vermekten ibarettir Hüseyin'in gözünde.

Yunanistan. Komşumuz. Coğrafi olarak yakın fakat siyasi çekişmeler yüzünden birbirimize uzak olduğumuz bir ülke. Ben ise bir Türk öğrenci olarak Erasmus programı için bu ülkeyi seçmiştim. "Sakın onların dilini öğrenme", "Onlar bizim düşmanımız", "ne işin var orada?", gibi çevreden aldığım tepkiler beni daha da meraklandırıyordu bu ülke için. Neydi Yunanistan ile Türkiye'nin alıp veremediği? Çok mu farklıydık birbirimizden? Hiç de değil. Bunu oraya gidince çok daha iyi anladım. İlk olarak baktığınızda insan tiplerinin ve yüzlerinin ne kadar benzer olduğunu görüyorsunuz. Buradaki birçok kişiyi akrabalarınıza benzetebilir hatta daha önce Türkiye'de bulunmamış birini Türkiye'de gördüğünüzü bile iddia edebilirsiniz. Ya Yunan kahvehanelerine ne demeli?! Türk kahvehaneleri gibi genellikle tembellerin, sohbet arayan, vakit geçirmek isteyen, çoğunlukla orta yaş ve üzeri gruptan oluşan insanların toplandığı mekânlardır. Ayrıca kahvehanelerde veya çevrenizde dedesi Türkiye'den Yunanistan'a göç etmiş biriyle karşılaşmanız da çok yaygın olan bir durumdur. Dersi beklerken atalarının Trabzon Maçka'dan Yunanistan'a göçmüş olan Trabzon Oflu olan öğretmenimin bana "Nasılsın hemşerim? Dersime mi geldin?" demesi de tatlı hatıralarım arasındadır. Yemek kültürüne bakarsak damak tadınıza hiç farklı gelmeyecek birçok şeyle karşılaşacaksınız.

Öncelikle *Gyros* ve *souvlaki* çoğunlukla tüketilen gıdalardandır. Tattığınızda *Gyros*'un döner, *souvlaki*'nin de şiş kebaptan çok farklı olmadığını görürsünüz. Aslında biz aynı şeyleri yiyoruz ama farklı isimler veriyoruz da diyebilirsiniz. Tatlılardan ise bize hiç yabancı olmayan lokum ve baklavayı kolayca bulup satın alabilirsiniz. Alkollü içkilerden *ouzo* adını verdikleri içkinin bildiğin rakı olduğunu anlamanız için düşünmenize bile gerek yok. Yunanca kursuna giderken fark ettiğim konulardan biri de çok fazla ortak kelimeye sahip olmamızdı. Tembel, kutu, sokak gibi kelimelerin karşılıklarının tembelis, kouti, sokaki olduğunu öğrenince sözlükle, kursa gitmek bana komik geliyordu. Saydığım bu kadar ortak özellikten sonra Türk ve Yunan'ı birbirinden uzaklaştıran neydi o zaman? Türklerin çay Yunanların kahve içmesi mi? Tabii ki hayır. Tarihte olan savaşlardan dolayı iki ülke insanı her zaman birbirlerine karşı negatif düşünceler beslemekte. Bir Yunan'ın "hayır İstanbul değil, Konstantinopolis" sözünden ya da bir Türk'ün "onlar İzmir'i işgal ettiler" sözünden iki ülke arasındaki sorunun tarihimizden kaynaklandığını anlarsınız. Oysa baklava için patent yarışına giren iki ülke, birbirini anlamak ve tanımak konusunda yarışa girselerdi sorunlarını çözmek için çok fazla yol almış olacaktı²³.

Tuğba ve Milan'ın dijital hikâyeleri de Erasmus deneyimi sayesinde mevcut öteki algısını yıkan bir bakış açısı kazanmaları üzerine kuruludur. Hareketlilik süresi içinde Fransa'ya da giden Tuğba'nın şu sözleri önyargıların kırılmasında deneyimin önemini ortaya koymaktadır:

Genellikle insanlar, Fransızları mesafeli, soğuk, politik olarak adlandırır ya, hem otostop yolculuğumuz hem de Paris'te geçirdiğimiz dört gün boyunca, kendi açımızdan bunları çürütecek bir deneyim yaşadık. Önemli olan insanların nereden geldikleri, hangi dili konuşup, hangisini konuşmadıkları değil, ufak tesadüflerle karşınıza çıkan insanların size yaşattıkları mutluluktur. Ve beraber yaşanan bu mutluluklar, etnik kimliklerden çok daha önemlidir hayatta²⁴.

Almanya'dan Türkiye'ye gelen Milan ise bayram vesilesiyle bir Türk arkadaşının ailesinin evine yaptığı ziyaret ve orada karşılaştığı misafirperverlik sonucunda kendisini evinde hissettiğini ve ötekiyle olan bu karşılaşmanın kafasındaki Türk algısını nasıl değiştirdiğini anlatır:

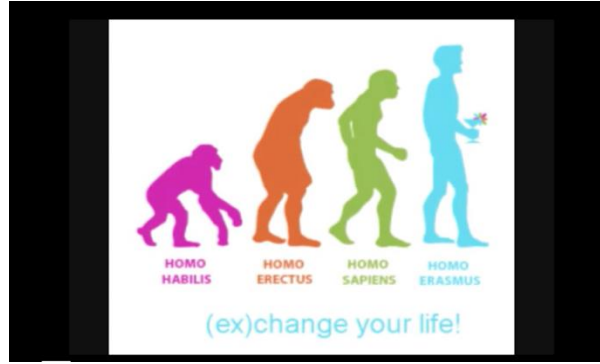
Almanya'da bazı Türk arkadaşlarım var. Bunun yanında Türkiye'ye gelmeden önce Türklerle ilgili pek çok önyargım bulunmaktaydı. [...] Kısacası, gittiğimiz her yerde, ailesi, büyükannesi, teyzesi, amcası, gerçekten her yerde, onlarla kendimi evimde gibi hissediyordum, onları tanıyalı sekiz saatten fazla olmasa bile. Bana o kadar çok şey yedirdiler ki beni bayram için kurban etmek isteyeceklerine emindim. Şaka tabii ki. Gerçekten harika bir misafirperverlikti oradaki, çok etkilenmişim. Türklerin nasıl bu kadar içten olabildiğini görmek beni hayrete düşürdü. Almanya'daki Türkler gibi değillerdi hiç. Gerçekten Türkiye'deymişim gibi hissetmiyordum. Bu benim Almanya'dayken sahip olduğum Türkiye imajına hiç benzemiyordu. Bu farklı bir ülkede yaşamak gibi. Umarım herkes bu önyargılardan sıyrılabilir, benim yaptığım gibi²⁵.

Gidilen Yerde Kendiyle Yeniden Yüzleşmek

Ötekiyle karşılaşma kişinin öteki algısını değiştirdiği kadar kendilik algısını da etkilemektedir. Kişi bu yolla içinden geldiği toplumla olduğu kadar kendiyle de yüzleşmekte ve yeni bir ben yaratmaktadır. Sündüs'ün *Fark Ettim* adlı dijital hikâyesini öteki üzerinden kendini tanıma olarak okumak mümkündür.

İspanya benim için özgürlüğün sembolü oldu. Oradayken özgürlüğün bambaşka bir şey olduğunu fark ettim. Bunu bana İspanyollar öğrettiler akıp giden hayatlarına dâhil olduğumda. Tanımıyordum kimseyi, kimsede beni. Ama kasılmadım, gerilmedim aralarındayken. Kendim olmaktan çıkmadım. Kimse düşüncelerini yaşam tarzlarını empoze etmeye çalışmadı. Onlar için önemli olan insan olmamdı. Bana beni gösterdiler, anlattılar... Tek ilgilendikleri kendileri ve mutluluğu yakalamaya çalışmaktı. Öyle ki; insan vücuduna büyük faydası olan öğlen uykusunu hayatın merkezine yerleştirmişler. Gündüz iki, beş saatleri arası tüm kepenkler indiriliyor, devlet daireleri dahi kapanıyor ve insanlar dinlenmeye çekiliyor. Aslında onların aşırı rahatlıkları değildi beni mutlu eden, istediğim şekilde yaşamama izin vermeleriydi. Çalışmak için yaşamayıp, yaşamak için çalışıyorlardı. Yıllarca güya kontrol delisi insanlarla yaşadım. Teoride kontrollü, icraata gelince evrenin akışına bırakılmış bir kontrolsüzlük. Bu kontrol dışı akışın getirdiği aksilikleri de hayatının her alanına yayan mutsuz insanlarla. Oradayken ise kaygı seviyesi düşük, kendileri için yaşayan insanları gördüm, onlar gibi yaşadım hayatı [...] ²⁶

Benzer şekilde Bilgesu'nun dijital hikâyesi farklı kültürler ve farklı bakış açıları ile zenginleşme ve bu yolla kendi olmayı başarma fikri üzerine kuruludur. "Tüm bunlardan Erasmus yaşamlarıyla hayatlarına yeniden yön veren insanlar görüyorum. İlk kez özgür hissedener ve çevreden bağımsız kendi yargılarını oluşturanlar; yeni insanlarla, farklı güzel bakış açılarıyla. Ben de ilk kez bu denli kendim olmayı başarmıştım"²⁷. Bu doğrultuda Bilgesu'nun seçtiği görsel Erasmus'un yalnızca bir değişim (exchange) hareketi olmadığını, aynı zamanda bir dönüşüme (change) yol açtığını göstermektedir.

Fotoğraf 2: Bilgesu'nun Zaman Zaman adlı dijital hikâyesinden bir görüntü.

Papatsiba (2005b) Erasmus öğrencileriyle yaptığı ampirik çalışmaya dayanarak Erasmus deneyiminin öğrencilerin çevrelerinin değişmesine göğüs germe, kendiyile yüzleşme, yaşam yolculuğunda düşünümsel bir biçimde kontrolü eline alma becerisini geliştirdiği belirtir. Ona göre bu hareketlilik, kültürel ve politik farkındalık, kültürlerarası yeterlik ve genişleyen bir aidiyet hissinden daha çok kişisel gelişim ve bağımsızlık yönünde etkiler doğurur. Gerek Sündüs'ün gerek Bilgesu'nun hikâyelerinde yeni bir ben yaratmakla, özgürleşmenin eş zamanlı olarak anılması böyle bir etkinin sonucu olarak düşünülebilir.

Erasmus sadece keyifli değil, aynı zamanda korku dolu bir maceradır. Daha önce Erasmus yapmış altı öğrencinin deneyimlerini anlattıkları "To go or not to go, that is

the question” adlı yazıda belirtildiği gibi Erasmus için yola çıkmak; büyük bir bilinmeze adım atmak, konforlu yaşamının dışına çıkmak, bürokratik konularla tek başına başa çıkmak, dil engelleriyle karşılaşmak, kültür şoku yaşamak ve zaman zaman kültürel çatışmaya maruz kalmak, evini ve memleketini özlemek demektir. Kişinin hayatında olduğu kadar ailesinin ve arkadaşlarının hayatında da belirgin değişikliklere yol açar (Niopek, vd., 2011, s. 728). Bu değişimin başında kendine duyulan güvendedeki artış gelir. Sündüs bunu şöyle ifade eder: “Korkuyla başlayan, ancak kendime güvenimin tavan yaptığı bir yolculuktu benimkisi.”

Bir uluslararası öğrenci göçü/hareketi olan Erasmus ile yaşanan, diğer göç türlerinde olduğu gibi bir uyum ve kabul hikâyesidir aslında. Bu nedenle yola çıkarken kendini kabul ettirme korkusu ve değişim korkusu yoğun olarak hissedilir. Gidiş ve akabinde yeni yere alışma süreci boyunca bu korkular sürer. Ancak üstesinden gelinen her zorlukla, karşılaşılan her yenilikle birlikte bu korkular yok olur ve yerini mutluluğa bırakır, Sündüs’ün söylediği gibi:

Bunları yaparken fark ettiğim bir şey vardı. Yeni bir ben, ayakları üzerine sağlam basan bir ben! Artık korkmuyordum ama hikâyemin sonuna kadar kaybetmediğim heyecanımın kalp atışlarımı hızlandırmasına engel olamıyordum. Aslında her şeye rağmen mutlu olabilmenin imzasını atıyordum gittiğim her ülkeye... Ve Türkiye’ye dönmek için bindiğim o uçakta kendi kendime dedim ki “Sen ne kadar kendinsen o kadar mutlusun ve ne kadar mutluysan o kadar özgürsün Sündüs”.

Daha mutlu, daha özgür, kendinden daha emin bu yeni ben ile dünya artık eskisi gibi bir yer değildir. Bu kısa süre içerisinde kişi, çok şey yaşamış, çok insanla karşılaşmış, çok yer görmüş; kısacası yaşadığı onca deneyim sayesinde değişmiştir. Ancak geride bıraktıklarının değişimi bu denli hızlı değildir. Bu nedenle kişinin geride bıraktığı her şey, uyum gösterilmesi gereken yeni bir duruma tekabül eder.

Sonuç: Maceralar, Karşılaşmalar Devam Ederken...

Erasmus Maceram Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinden çıkmış olan dijital hikâyeler²⁸ katılımcılar için Erasmus deneyimlerine dair bir anlatı koleksiyonu sunmanın ötesine geçmektedir. Kültürlerarası karşılaşmalara dair içten kesitler sunmaları bakımından yalnızca Erasmus hareketliliğine katılacak öğrencilere yaşanmışlıklar üstünden yol haritaları sunmazlar; aynı zamanda anlatıcılarının deneyimlerini yaşadıkları zamandan bağımsız, dinlendikleri/izlendikleri zamanda sabitleyen ve devamlı kılan bir yapıları da vardır. Dijital hikâye anlatımında anlatıcı, anlattığı hikâyenin aynı zamanda ilk dinleyicisi olduğundan Erasmus hareketliliğine dair dijital hikâyeler, anlatıcıları için evlerinden, kendi yurtlarından ilk, ancak belli ki son olmayacak çıkışın başarısını hatırlatmak için tutulmuş kısa otobiyografik kayıtlardır. Dahası farklı kültürlerle karşılaşma anında iletişim kurmak için girişilen karşılıklı çabayı ve bu yolda öğrenilenleri anımsatırlar.

Erasmus Dijital Hikâyeleri, katılımcıların farklı kültürlerarası karşılaşmaları yansıttıkları anlatılardır. Geçirilen hareketlilik süresinin, gezerek öğrenmeye dönüşen yapısı, gündelik hayatın içinde yaşayarak öğrenmenin cazip hale gelmesine katkı sağlar niteliktedir. Diğer bir taraftan yukarıda tartışıldığı üzere bu dijital hikâyeler, katılımcılar için ileriye dönük diğer hareketliliklere açık olma hallerinin habercisidir. Dolayısıyla, McLellan'ın da değindiği üzere (McLellan, 2006, s. 68), "Erasmus Maceram" dijital hikâyelerindeki anlatılar, katılımcıların bireysel inisiyatifleri ve yaratıcılıklarıyla oluşturdukları kendi problem çözme yollarını diğerleriyle paylaşmalarına olanak tanır. Kültürlerarası iletişim çalışmaları penceresinden bakıldığında bu hikâyeler katılımcıların, kendileri ve diğerlerine dair kalıp düşünceler ve önyargılar ile yüzleşmelerini yansıtan metinlerdir. Bu bakımdan "Erasmus Maceram" Dijital Hikâyeleri, farklı ülkelerdeki farklı kültürler arasında olduğu kadar aynı ülkedeki farklı kültürler arasında da birbirini anlamaya dair öz yansımaları

dolaşıma sokmaktadır. Bu yönüyle kültürlerarası iletişim alanının ve bu kanaldan göç çalışmalarının yararlanabileceği anlatılar sunmaktadır.

Öte yandan, dijital hikâye anlatımının yükseköğretimde ders içeriklerine destek olacak ve sadece müfredat içinde ele alınacak bir araç olmaktan çıkması, ancak bu yazının konusu olan atölyelerin ve benzerlerinin üniversite yaşantısının asimetriler nedeniyle sesleri az duyulur olan farklı aktörlerinin sözlerinin dolaşıma sokulmasıyla mümkün olacaktır. Bu noktada ileriye dönük hedef, farklı karşılaşmaların yaşanabildiği yüz yüze bir ortam olarak dijital hikâye anlatımı atölye ortamını ve devamında dijital hikâyeleri, içinde yaşadığımız ve anlatılarımızla bir parçası olduğumuz üniversite çatısı altında devrede tutmaktır.

Kaynakça

- Berg, C., Milmeister, M., ve Weis, C. (2014). Gençlik Alanında Öğrenim Hareketliliği: Bir Çerçeve Oluşturmaya Başlamak. G. J. Friesenhahn içinde, *Politikalar, yaklaşımlar ve örnekler: Avrupa Bağlamında Öğrenim Hareketliliği ve Formel Olmayan Öğrenme* (s. 17-28). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bozkaya, M., ve Aydın, İ. E. (2010). Kültürlerarası İletişim Kaygısı: Anadolu Üniversitesi Erasmus Öğrencileri Değişim Programı Örneği. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, 1(39), 29-42.
- Couldry, N. (2009). Digital Storytelling, Media Research and Democracy. K. Lundby içinde, *Dijital Storytelling, Mediatized Stories: Self-representations in New Media* (s. 41-59). New York: Peter Lang.
- Demir, A., ve Demir, S. (2009). Erasmus Programının Kültürlerarası Diyalog ve Etkileşim Açısından Değerlendirilmesi: Öğretmene Adaylarıyla Nitel Bir Çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, The Journal of International Social Research*, 2(9), 95-105.

- Erasmus: changing lives, opening minds for 25 years.* (2015, Mart 15). European Commission Press Release Database: Erişim: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-83_en.htm
- Frequently Asked Questions: Erasmus Programme.* (2015, Mart 15). European Commission: Erişim: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-54_en.htm?locale=en
- Friesenhahn, G. J., vd. (2014). Giriş: öğrenim hareketliliği ve formel olmayan öğrenim. G. J. Friesenhahn içinde, *Politikalar, yaklaşımlar ve örnekler: Avrupa bağlamında öğrenim hareketliliği ve formel olmayan öğrenme* : (Y. E. Taşar, Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Hansotte, M. (2014). Adım adım gençlik hareketlilikleri. G. J. Friesenhahn içinde, *Politikalar, yaklaşımlar ve örnekler: Avrupa Bağlamında Öğrenim Hareketliliği ve Formel Olmayan Öğrenme* (s. 43-50). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kartarı, A. (2001). *Farklılıklarla Yaşamak/Kültürlerarası İletişim*. Ankara: Ürün Yayınları.
- King, R., ve Raghuram, P. (2013). International Student Migration: Mapping the Field and New Research Agendas. *Population, Space, Place*, 19, 127-137.
- Lambert, J. (2009). *Digital Storytelling, Capturing Lives, Creating Community* (3. b.). Digital Diner Press.
- McLellan, H. (2006). Digital Storytelling in Higher Education. *Journal of Computing in Higher Education*, 19(1), 65-79.
- Niopek, D., Berrens, R., Mockenhaupt, S., Lewis, M. D., Mueller, A.-K., ve Grimm, D. (2011). To go, or not to go, that is the question-Six personal reflections on how geographic mobility may affect your career and life. *Bioessays*, 33, 728-731.
- Papatsiba, V. (2005). Political and Individual Rationales of Student Mobility: a case-study of ERASMUS and a French regional scheme for studies abroad. *European Journal of Education*, 40(2), 173-187.

- Papatsiba, V. (2005b). Student Mobility in Europe: An Academic, Cultural and Mental Journey? Some Conceptual Reflections and Empirical Findings. *International Perspectives on Higher Education Research*, 3, 29–65.
- Raghuram, P. (2013). Theorising the Spaces of Student Migration. *Population, Space, Place*, 19, 138-154.
- Sarı, E. (2004). Kültürlerarası İletişim: Temeller, Gelişmeler, Yaklaşımlar. *Folklore/Edebiyat*, x(29), 1-31.
- Sauzet, S. O. (2008). *Youth and the Erasmus Programme An Analysis of how the European Youth is Shaped and Reshaping in the Erasmus*. Vejleder: Ulla Ambrosius Madsen.
- Sigalas, E. (2010). Cross-border mobility and European identity: The effectiveness of intergroup contact during the ERASMUS year abroad. *European Union Politics*, 11(2), 241–265.
- Simona, C. (t.y.). *The Impact of Erasmus Program -Student Experience- "Changing lives, opening minds for 25 years"*. Danube University: Krems.
- Şimşek, B. (2012). Enhancing women's participation in Turkey through Digital Storytelling. *Journal of Cultural Science*, 5(2), 28-46.
- Şimşek, B. (2013). Hikaye anlattıran, hikayemi anlatan, kendi hikayesini yaratan çember: Dijital hikaye anlatımı atölyesinde birbirine karışan sesler/im. H. Ergül içinde, *Sahadan Sesler: İletişim Araştırmalarında Etnografik Yöntem* (s. 279-308). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

¹ Bkz. (King & Raghuram, 2013, s. 129)

² Her hikâye çemberi o atölyenin ana kolaylaştırıcısının, atölyenin konusuna uygun olarak anlattığı kendi hikâyesiyle kurulur ve böylece bir daire etrafında bir araya gelen diğer katılımcılar kendi hikâyelerini paylaşmaya başlarlar.

³ Erasmus: changing lifes, opening minds for 25 years, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-83_en.htm

⁴ Frequently Asked Questions: Erasmus Program, http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-12-54_en.htm?locale=en

⁵ Bu etkileşim ve dönüşümün izini sürmek amacıyla Türkiye’de, özellikle Eğitim Bilimleri alanında kültürlerarası iletişim boyutunu temele alan, gelen ya da giden öğrenci olarak Erasmus programından yararlanan öğrencilerle yürütülen araştırmalar olduğu görülmektedir. Demir ve Demir’in “Erasmus Programının Kültürlerarası Diyalog ve Etkileşim Açısından Değerlendirilmesi: Öğretmene Adaylarıyla Nitel Bir Çalışma” ve Bozkaya ve Aydın’ın “Kültürlerarası İletişim Kaygısı: Anadolu Üniversitesi Erasmus Öğrencileri Değişim Programı Örneği” bunlardan ilk göze çarpanlardır.

⁶ Engin Sarı, 2004 tarihli çalışmasında Kültürlerarası İletişim alanının gelişimine dair ayrıntılı bir inceleme sunmaktadır.

⁷ Kültürlerarası iletişimin konusu, günlük yaşamın çeşitli alanlarında ve evlilik, aile, ticari ve resmi kuruluşlar vb. kurumlarda farklı kültürlerle mensup insanlar arasındaki etkileşimlerdir. Bu nedenle algılama, klişeleştirme, akültürasyon ve enkültürasyon, kültürel değişme ve modernleşme, göç ve kültürel kimlik sorunları gibi konular kültürlerarası iletişimin inceleme alanı içine girer. Disiplinlerarası bir özellik taşıyan kültürlerarası iletişimin amacı, farklı kültürlerden insanlar arasında gerçekleşen iletişimi anlamak ve açıklamak, iletişim süreçleri ile ilgili tahminlerde bulunmaktır. Bu amaca ulaşmak ancak etkileşim sürecine giren bireylerin mensup oldukları kültürleri iletişim açısından incelemek ve tanımakla mümkündür (Kartarı, 2001, s. 12-13).

⁸ Dijital Hikâye Anlatımının dünyadaki seyri için bkz. (Şimşek, Hikaye anlattıran, hikayemi anlatan, kendi hikayesini yaratan çember: Dijital hikaye anlatımı atölyesinde birbirine karışan sesler/im, 2013, s. 281)

⁹ Dijital hikâye anlatımı atölyelerindeki aşamaların akışı için bkz. (Şimşek, Enhancing women's participation in Turkey through Digital Storytelling, 2012, s. 33)

¹⁰ Bu düşünceden hareket noktasını alan ve Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dijital Hikâye Anlatımı Atölyesi tarafından HU Bilimsel Araştırmalar Birimi desteği ile yürütülmüş olan “Hacettepe Üniversitesi Öğrencileri ve Çalışanlarıyla Kurum Kültürünün Geliştirilmesi için Dijital Hikâye Anlatımı” araştırma projesi 2013-2014 arasında bu yazının konusu olan Erasmus Maceram Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinin (DHAA) de yer aldığı bir çerçevede tamamlanmıştır. Projenin amacı, öğrenci deneyimlerine ses vermektir.

¹¹ 2014 yılından itibaren Hacettepe Üniversitesi bünyesinde ÜNİ 101 Üniversite Yaşamına Giriş oryantasyon dersinde, katılımcısı öğrenciler olan Dijital Hikâye Anlatımı Atölyelerinde farklı temalar etrafında anlatılmış olan dijital hikâyelerden bir seçkinin gösterimi gerçekleştirilmektedir.

¹² Damla, *Graz*, Hacettepe’de’den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>

¹³ Aslı, *Hamam Böceği Oyunları*, Erasmus Maceram’14 DHAA, Nisan 2014 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2014>

¹⁴ Pınar, *Erasmus’un İzi*, Erasmus Maceram DHAA, Mart 2013

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2013>

¹⁵ Aysun, *Bon Appetit*, Erasmus Maceram DHAA 2013

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2013>

¹⁶ Hande, *Egal!!!*, Erasmus Maceram DHAA, Mart 2013

<http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2013>

¹⁷ Aslı, *Hamam Böceği Oyunları*, Erasmus Maceram’14 DHAA, Nisan 2014 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2014>

- ¹⁸ Fethiye, *Kimdi Bu Mutfak Faresi*, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ¹⁹ Berg, Milmeister ve Weis, öğrenim için hareketlilik ile hareketlilik yoluyla öğrenim arasında bir ayrım yapılması gerektiğini söyler; çünkü ilk terim hareketliliğe tamamıyla araçsal bir bakış açısıyla yaklaşırken ikinci terim hareketliliği öğrenimin dönüştürücü kaynağı olarak görür (2014, s. 22).
- ²⁰ Başak, İstasyon Değil Asansör, Erasmus Maceram DHAA, Mart 2013 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Erasmus-Maceram-2013>
- ²¹ Bilgesu, Zaman Zaman, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²² Damla, *Graz*, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²³ Hüseyin, *Komşu*, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²⁴ Tuğba, *Bir Erasmus Öğrencisinin Paris'e Yolculuğu*, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²⁵ Milan, *First Friends and Bayram*, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²⁶ Sündüs, *Fark Ettim*, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²⁷ Bilgesu, Zaman Zaman, Hacettepe'de/den Erasmus Dijital Hikâyeleri DHAA, Aralık 2011 <http://www.digitalstoryhub.org/filter/hacettepe/Hacettepe-de-den-Erasmus-Dijital-Hikayeleri>
- ²⁸ Bu hikâyeler www.dijitalhikayeler.org ve www.digitalstoryhub.org internet sayfalarından İngilizce altyazılı olarak genel erişime açtıkları.